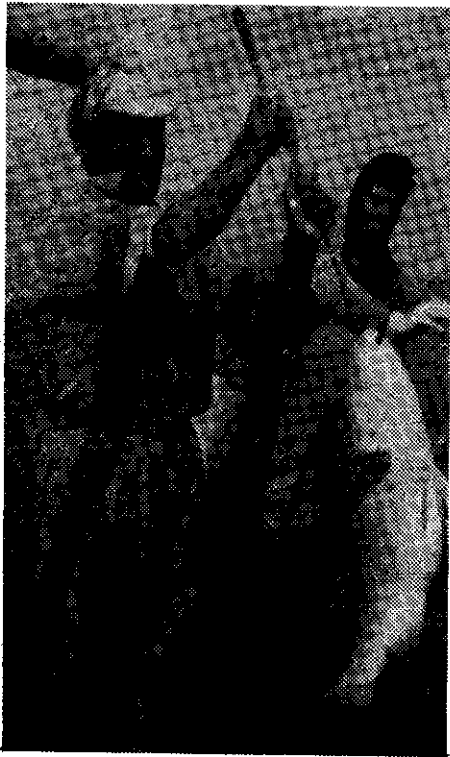

گزارشی از مسائل و مشکلات صیادان شمال و جنوب ایران

*** عدم هماهنگی در مؤسسات
دولتی در رابطه با امور صیادی
یکی از مشکلات صیادان است.**

مقدمه:

سازمان مرکزی تعاون کشور برای پیش بینی سیاست‌های آینده خود و بمنظور چاره - جویی مشکلات مبتلا به انواع مختلف تعاونیها ، بر حسب مورد ، مطالعات و بررسیهایی را انجام میدهد . در اسفند ماه سال ۱۳۶۰ دو نفر از کارشناسان این سازمان به‌مراه دوگروه از کمیته بررسی ماهیت و حدود تعاون شورای اقتصاد ، بمنظور مطالعه مسائل و مشکلات تعاونیهای صیادان شمال و جنوب ایران ، به این نواحی اعزام شدند . گروههای مذکور با توجه به کوتاهی مأموریت و وظیفه خاصی که بر عهده داشتند گزارشهای جداگانه‌ای تنظیم و به کمیته مربوطه تسلیم نمودند . آنچه در سطور زیر میخوانید برداشت شخصی کارشناسان سازمان مرکزی تعاون کشور است از مسائل و مشکلات تعاونیهای مذکور . در صورت امکان در شماره‌های بعد به نقل گزارش کمیته‌های یاد شده بطور مستقل خواهیم پرداخت .

قسمت اول تعاونیهای صیادان شمال

بطور کلی انواع صید در دریای مازندران را میتوان بدین نحو تقسیم بندی نمود:

۱- صید دولتی : شیلات شمال ایران یک مؤسسه دولتی است با حدود سه هزار نفر کارمند رسمی که علاوه بر نظارت بر امور مختلف صیادان ، مستقیماً "به امر صید" میپردازد . ماهی‌هایی که بوسیله شیلات صید میشود بیشتر از انواع ماهی‌های غضروفی بوده و بمنظور استفاده از خاویار آنهاست . علاوه بر این ، شرکت سهامی شیلات ایران با ناوگان ماهیگیری مجهزی که خریداری کرده است سالانه در حدود دو هزار تن ماهی " کیلکا " صید مینماید . قسمتی از عملیات صید بوسیله کارگران غیر رسمی انجام میشود .

۲- صیادان آزاد : اصولاً "صید آزاد در دریای مازندران بدلیل محدود بودن ماهی و لزوم حفاظت از نسل پاره‌های از انواع ماهیها ،

کاری غیر قانونی است ، با وجود این به طرق مختلف انجام میشود .

صیادان آزاد بدو گروه تقسیم میشوند :

الف = صیادان " لکش " که در مرداب انزلی و رودخانه‌ها به صید میپردازند .

ب = صیادان " شورش مالائی " که در قسمت های دوزاخ ساحل به صید تعقیبی مبادرت میورزند .

این گروه از صیادان با تورهای گوشگیر صید میکنند و بدین طریق باعث اتلاف ماهی های غضروفی نیز میشوند . بهمین دلیل و همچنین بخاطر صید بی رویه و غیر مجازی که انجام میدهند همواره مورد تعقیب مأموران دولتی هستند .

۳- شرکتهای تعاونی ماهیگیران : این شرکتهای در ساحل دریا کار میکنند و نحوه صید آنها " پره کشی " نامیده میشود . اکنون ۴۰ شرکت تعاونی وجود دارد که هرکدام در حدود یکصد عضو دارند ، ۲۴ شرکت در گیلان و بقیه در

مازندران تأسیس شده‌اند ، سابقه این شرکتهای بسال ۱۳۴۳ بر میگردد . قبل از این تاریخ در کنار دریا پیمانکارانی وجود داشتند که با اجیر کردن کارگران ترک ، اقدام به پره کشی مینمودند . صید ساحلی بوسیله تورهای بزرگی انجام میشود که گروهی از کارگران باید طناب دوسر آنرا بدوش گرفته و چندین ساعت به سمت ساحل بکشند .

پیمانکاران تمام منافع صید را تصاحب مینمودند و بکارگران مزد ثابتی میپرداختند گروهی نیز بنام " سماک " کار سلف خران را انجام داده و با پرداخت مساعده به صیادان آزاد و یا پیمانکاران ، ماهی آنها را پیش- خرید میکردند .

از سال ۱۳۴۱ دولت در صدد برآمد بمنظور جلوگیری از استثمار کارگران اجیر شده با مشارکت این کارگران ، شرکتهای تعاونی ماهیگیران را بوجود آورد . در آغاز شرکتهای تعاونی برای صیادان مؤسساتی ناشناخته بود

و به همین دلیل در مقابل آن مقاومت مینمودند، سرانجام دولت دریا را محاصره کرد و صید غیر تعاونی را ممنوع ساخت در نتیجه صیادان به عضویت دز تعاونیها راغب گردیدند و از اواخر سال ۴۳ شرکتهای تعاونی بتدریج شروع بکار کردند.

در ابتدا شرکتهای تعاونی، ماهیهای صید شده را بدولت تحویل میدادند ولی بتدریج بدلیل اجرا نشدن وعدههای مختلفی که جهت تأمین امور رفاهی به صیادان داده شده بود و همچنین بخاطر تفاوت قابل ملاحظه نرخ دولتی با نرخ بازار انواع ماهی، شرکتهای بین خود توافق کردند که ماهی را صد در صد به دولت ندهند و قسمتی را در بازار آزاد بفروشند. بطور مثال نرخ ماهی در بازار دانهای ۷۰ تومان بود ولی شیلات کیلویی ۷ تومان میخرید.

شیلات، ماهی را به انواع استاندارد و غیر استاندارد تقسیم کرده بود ماهی کمتر از ۳۰ سانتیمتر را غیر استاندارد مینامید و کیلویی ۲ تومان پول میداد. پرداخت وجه ماهیهای فروخته شده نیز هر ۱۵ روز یکبار انجام میشد. نرخ خرید دولت مقارن انقلاب به کیلویی ۲۲ تومان رسیده بود که بازم با نرخ بازار بسیار فاصله داشت.

فروش خصوصی ماهی به بازار باعث رونق کار " سماکان " شد و این گروه با پرداخت مساعده و انواع پولها و وسائل مورد احتیاج صیادان، آنها را بسوی خود جلب کرده و ماهیهای صید شده را پیش خرید و بیابصورت حق العمل بفروش میرساندند.

در ابتدا هر صیاد در شرکت تعاونی یک سهم ۵۰۰ ریالی خریداری کرد. وسایل اولیه از قبیل تور را شیلات بصورت وام در اختیار آنها قرار داد و وجوه مربوطه به آن را از محل درآمد صید از ۱۰ تا ۲۰ درصد کسر میکرد.

تشکیلات فنی هر شرکت تعاونی بدینگونه است:
فرمانده عملیات صید " لسمان " نامیده میشود. لسمان به امور صید و دریا مسلط بوده

و برنامه پره کشی زیر نظر او انجام میشود. معاون لسمان " پیشمالا " نام دارد و برای هر دو آنها حقی در نظر گرفته میشود (در حدود روزی ۲۰ تومان) در هر شرکت ۱۰ نفر بنام " فوکاچی " فعالیت دارند که لباس مخصوص میپوشند و تا کمر در آب دریا قرار گرفته تور را جابجا میکنند و هر نفر روزانه ۱۰ تا ۱۲ تومان حقوق دریافت میکنند (باستثنای چله خشکه که صید انجام نمیشود). همچنین در هر شرکت تعاونی ۴ تا ۶ نفر کرجی بان هستند که در قایق کار میکنند و بالسمان همساری دارند. حقوق اینها نیز روزانه ۱۰ تا ۱۲ تومان است ۲ تا ۴ نفر هم مأمور موتور هستند که

* برای بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضای شرکتهای تعاونی صیادان باید از قانون واحدی تبعیت نمایند.

* عدم تأمین صیادان و خانواده آنها در صورت بروز حوادث مالی و جانی در دریا یکی از مهمترین مسائل صیادان است.

* بعضی از صیادان باتورهای گوش گیر صید میکنند و بدین طریق باعث انقراض ماهیهای غرضوفی میشوند.

روزانه ۱۰ تومان دریافت میکنند. به مدیر عامل شرکت بر حسب تشخیص مدیران نیم یا یک سهم اضافی از صید داده میشود و یا بطور ثابت حقوق دریافت میکند.

پس از انجام هر صید، کلیه مخارج اعم از حقوق، سوخت، ابزار و بقیه حساب شده و از قیمت فروش کسر میشود و باقیمانده بطور مساوی بین اعضای شرکت تقسیم میگردد.

در هر شرکت تعاونی، افراد مسن که قادر به انجام کار نیستند، توسط اعضاء بازنشسته میشوند. بازنشستگی بدینصورت انجام میشود که فرد بازنشسته کسی را بجای خود معرفی و از سهم صید این فرد ۲۵ درصد دریافت میکند. گاهی نیز سهم افراد با خرید میشود و به تناسب ارزش داراییهای شرکت مبنی به آنها پرداخت میگردد.

کسانی که موجب اخلال در اداره امور شرکت میشوند در محکمه‌ای که بوسیله هیئت مدیره تشکیل میشود محاکمه شده و در صورت محکوم شدن سهمشان خریداری میشود.

نحوه سرپرستی شرکتهای تعاونی

شرکتهای تعاونی صیادان بموجب تبصره ۱ ماده ۷۸ قانون شرکتهای تعاونی تحت نظارت و سرپرستی شرکت سهامی شیلات ایران قرار دارند. شرکت شیلات، سراسر ساحل را به چهار منطقه تقسیم کرده است:

گزارشی از مسائل و مشکلات صیادان شمال و جنوب ایران

دو منطقه در گیلان و دو منطقه در مازندران برای رسیدگی به امور تعاونیها، اداره شرکتهای تعاونی تأسیس شده که در حال حاضر دارای ۵ نفر کارمند است و بنا به اظهار مسئول فعلی آن در مواقع لزوم از کارمندان سایر قسمت‌ها هم استفاده میشود.

علیرغم وجود اداره مزبور امور مؤسسات تعاونی ماهیگیران از لحاظ قانونی وضع بسیار نامطلوبی دارد. دفاتر قانونی وجود نداشته و حسابها ثبت نمیشود. از صورتجلسات هیئت مدیره و مراجع عمومی اثری نیست. هیچگونه برنامه آموزشی و حسابرسی طرح و اجرا نشده است. برای اعضاء مفهوم تعاونی عبارتست از کشیدن طناب و دریافت سهمی از صید. در تعاونیها چنین اظهار میدارند که اساسنامه را به آنها تحمیل کرده‌اند و بهیچوجه خاطره ای از تصمیم مشترک اعضاء و تصویب اساسنامه در بین نیست. در این شرایط، فعالیت اداره شرکتهای تعاونی شیلات منحصر است به خرید ماهی، البته اگر از طرف صیادان عرضه

بود. این موضوع مخصوصاً از این جهت قابللاحظه است که پراکندگی اداری شرکتهای تعاونی و وابستگی این مؤسسات به سازمانهای خصوصی نظیر شیلات، نه فقط کمکی به بود کفایت آنها نمیکند بلکه آنها را از سرویس ای آموزشی، حسابرسی، حقوقی و نظارتی گانهای تعاونی نیز محروم میسازد. بر این اساس قابل درک است که اگر هر چند سال بگر شرکتهای تعاونی صیادی وابسته به شیلات باقی بمانند، حداقل بدلیل عدم برهه این ارگان در زمینه اداره امور تعاونیها نداشتن مهارت و پرسنل کافی، از جنبه ی یاد شده رشدی نداشته و راه خود یاری

را نخواهند پیمود.
پیشنهادات صیادان

مسئولان تعاونیها عقیده دارند که نخستین اقدام دولت برای بهبود وضع آنها باید برقراری بیمه درمانی و حقوق بازنشستگی باشد. پس از آن باید برای ایام بیکاری آنها وام و اعتباری در نظر بگیرد تا محتاج سماکان نشوند.

برای کنترل امور صید، اعضاء تعاونیها معتقدند که دستگاههای مسئول باید بد "صیاد شناسی" بپردازند. زیرا قیمت چشمگیر ماهی در بازار باعث میشود که نه فقط کشاورزان در ایام بیکاری بلکه حتی کارکنان دولت و بعضی از اصناف نیز بصورت صیادان آزاد فعالیت نمایند و در حالیکه تعاونیها متعهدند صید خود را به شیلات

بفروشند، صیادان آزاد با بالاترین قیمت ممکن صیدهایشان را به بازار عرضه میکنند. وجود چنین حالتی علاوه بر اینکه عامل تاراج دریا و نابودی این ثروت طبیعی است، اعضاء تعاونیها را تشویق میکند که در شرایط مقتضی به صید آزاد بپردازند.

اثر این وضع در بازار بندر انزلی بخوبی مشهود است بطوریکه در قسمتی از بازار در محل معینی، ماهی سفید و بعضی انواع دیگر بقیمت گزاف بفروش میرسد و نظارتی بر آن اعمال نمیشود.

در مجموع میتوان چنین نتیجه گرفت که حفاظت از دریا و کنترل های مربوط به آن، وظیفه شیلات و دیگر ارگانهای مسئول میباشد. همچنین خرید ماهی و یا تأمین وسایل صید و استاندارد کردن تورها به این ارگانها ارتباط دارد. ولی شرکتهای تعاونی اگر بعنوان روشی برای بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضاء پذیرفته شوند ناگزیر باید از قانون واحدی تبعیت نمایند و سازمان مجرب سرپرستی فعالیتهای آنها را عهده دار باشد.

قسمت دوم مسائل و مشکلات صیادان جنوب

اهم مشکلات تعاونیهای صیادان جنوب را بشرح زیر میتوان خلاصه نمود:

۱- کمبود و نارسائی اسکله (پهلوگاه تخلیه و بارگیری)؛ در "هرمزگان" اکثر اسکلهها فرسوده و از نظر تعداد ناکافی است و در فصل صید پهلوگیری برای تخلیه با دشواری صورت میگردد.

۲- کمبود و در مناطقی نبود موج شکن (پناهگاه دریائی کنار ساحل)؛

موج شکنهای موجود در مناطقی که مورد بازدید قرار گرفت محدود و در حد پوشش کلیه شناورهای ماهیگیری نیست و در نقاطی مطلقاً "موج شکن وجود ندارد. این امر خطر مالی و جانی در امر صید را افزایش داده و موجب کاهش فعالیت در این زمینه و باعث

تنزل میزان صید در خلیج فارس شده است. لازم به توضیح است وجود موج شکن در جزیره هرمز میتواندست از حادثه اخیر خلیج فارس که موجب از بین رفتن تعداد کثیری صیاد و شناور گردید جلوگیری بعمل آورد.

۲- نبودن شبکه خبری رادیویی مناسب جهت اعلان وضع جوی برای کمک به صیادان و پیشگیری از حوادث دریائی.

۴- فقدان هماهنگی لازم در بین سازمانهای دولتی در رابطه با امور صیادی:

در هرمزگان بنا بر وظایف سازمانی بعضی ادارات در امر صید مداخله دارند که در مواردی هماهنگی مناسب بین این واحدها وجود ندارد، از جمله مسئول صدور پروانه صید، وزارت راه و ترابری (سازمان بنادر کشتیرانی) میباشد و در مواردی استانداری هرمزگان در رابطه با مراکز گسترش تعاونیهای عمرانی و تولیدی به تعدادی صیاد جهت خرید لنج وام میدهد (مدتی است که سازمان بنادر و کشتیرانی پروانه صید برای صیادان صادر ننموده است).

۵- عدم توان شیلات در خرید صیاد و پیشگیری از ضایعات آبزیان در فصل وفور ماهی و میگو... نظر به اینکه دربندرعباس

* امور مؤسسات تعاونی ماهی گیران از لحاظ قانونی وضع بسیار نامطلوبی دارد.

* تابحال هیچگونه برنامه آموزشی و حسابرسی طرح و اجراء نشده است.

* نخستین اقدام دولت برای بهبود وضع آنها باید برقراری بیمه درمانی و حقوق بازنشستگی باشد.

اسکله کافی وجود ندارد امکانات شیلات جنوب محدود است، در مواردی محموله صید بعضی از شناورها که برای تخلیه در نوبت هستند فاسد شده و غیر قابل مصرف میگردد.

۶- پائین بودن نرخ خریداری آبزیان توسط شیلات:

صیادان بندری معتقدند با توجه به افزایش قیمتها و بهای محصولات جانیشینی از جمله قیمت گوشت سفید و قرمز، قیمت اعلان شده توسط شیلات برای محصولات دریائی نازل میباشد.

۷- کمبود امکان فراهم نمودن آذوقه سفر چند روزه دریائی برای صید:

معمولاً یک لنج صیادی با حدود ده نفر ابوابجمعی برای مدتی بطور متوسط پنج روز جهت صید بدریا میرود که برای این ایام مسئول صید مکلف به تأمین آذوقه مورد نیاز از قبیل برنج، روغن و غیره میباشد که در وضع موجود آذوقه بسختی و با قیمت گران تهیه میگردد.

۸- عدم تأمین صیادان و خانواده آنها در صورت بروز حوادث مالی و جانی در دریا:

صیادان فقیر جنوب حتی از حداقل تأمین اجتماعی برخوردار نبوده و در صورت بروز حوادث جانی و مالی، خانواده آنها سیه روز میشوند.

۹- نبودن ابزار و ادوات صید و موتور و قطعات یدکی به قیمت رسمی (غیر از آنچه شیلات در اختیار صیادان قرار میدهد).

۱۰- کمبود سوخت و روغن موتور و مواد مصرفی جهت رنگ آمیزی و مرمت وسائط صید.

۱۱- کمبود آموزش حتی در امور فنی و تعاون و ضعف بنیه مالی و مدیریت.

۱۲- سخت گیری شیلات در مورد فروش صید به شیلات:

شیلات جنوب بجای آنکه در آبهای عمیق و بطرق تعقیبی به صید آبزیان مشغول گردد و با تغییرات عرضه، در میزان قیمت ها موثر باشد و جهت تأمین معیشت صیادان حداقل بهای خرید را تضمین نماید، بخیرید تولیدات صیادان سنتی با قیمتی پائین مبادرت میورزد.

در حالیکه بنظر میرسد، شیلات جنوب میتواند با افزایش توان خود در آبهای عمیق هرچه بیشتر صید نماید و صیادان سنتی را در فروش محصولات آزاد بگذارد و چنانچه بر مبنای قوانین یا جنبه های شرعی قسمتی از صید سهم جامعه باشد بنحو مطلوب سهم جامعه را از صیادان اخذ نماید.

